

Министерство образования Республики Беларусь
Учреждение образования
«Полоцкий государственный университет»

Романо-германская филология,
Контексты культуры
и литературные связи

Международный сборник научных статей

Новополоцк
2017

Редколлегия:

А.А. Гугнин – доктор филологических наук (отв. ред.);
Д.А. Кондаков – кандидат филологических наук;
Т.М. Гордеенок – кандидат филологических наук;
Р.В. Гуревич – доктор филологических наук;
Г.Н. Ермоленко – доктор филологических наук;
Е.А. Зачевский – доктор филологических наук;
З.И. Третьяк – кандидат филологических наук;
Н.Б. Лысова – кандидат филологических наук;
С.М. Лясевич – кандидат филологических наук;
С.Ф. Мусиенко – доктор филологических наук;
М.Д. Путрова – кандидат филологических наук;
Л.Д. Синькова – доктор филологических наук;
И.А. Чарота – доктор филологических наук.

Рецензенты:

кандидат филологических наук, профессор,
заведующий кафедрой зарубежной литературы МГЛУ Ю.В. Стулов,
кандидат филологических наук, доцент,
заведующий кафедрой перевода БГУ Д.О. Половцев

Романо-германская филология. Контексты культуры и литературные связи : междунар. сб. науч. ст. / Полоцкий гос. ун-т ; редкол.: А.А. Гугнин (отв. ред.) [и др.] – Новополоцк, 2017. – 352 с.
ISBN 978-985-531-572-9.

В настоящем международном научном сборнике, продолжающем предыдущие издания (2011 и 2013 гг.) кафедры мировой литературы и иностранных языков Полоцкого государственного университета, публикуются статьи по актуальным вопросам романо-германской и славянской филологии, методологии литературоведческих исследований, методике преподавания гуманитарных дисциплин. Особое внимание в данном сборнике уделено проблемам конкретно-исторического изучения литературных взаимосвязей, а также философским, социальным и литературоведческим аспектам изучения проблемы войны и мира.

УДК 82.0(082)
ББК 83.3(4)я43

Публикация материалов семинара в виде статей возможна, но не обязательна, поскольку наилучшим итогом работы станет воплощение всех проектов и публикация текстов, о которых шла речь, в сети Интернет или в форме электронной книги.

Д.А. Кондаков, Полоцкий государственный университет

СЛАВЯНСКИЕ ЧТЕНИЯ

XXII Міжнародная навуковая канферэнцыя, Даўгавпілс (18–19 мая 2017 года)

18–19 мая 2017 года ў Даўгавпілскім універсітэце адбыліся XXII Міжнародная навуковая канферэнцыя «Славянские чтения». Навуковы форум, які сабраў прадстаўнікоў Латвіі, Літвы, Эстоніі, Расіі, Беларусі, Украіны, Польшчы, Чэхіі, Італіі, Бельгіі, Славакіі, ЗША і Англіі, праходзіў ужо дваццаць другі раз на Гуманітарным факультэце ўніверсітэта. Ініцыятарам штогадовай навуковай канферэнцыі ў свой час стаў член-карэспандэнт АН Латвіі, габілітаваны доктар філалогіі, прафесар універсітэта і пачэсны грамадзянін Даўгавпілса Ф. Фёдараў. Федар Паліевктавіч Фёдараў – аўтар манаграфій па германістыцы, рускай культуры і літаратуры, праблемах кампаратывістыкі («Фауст Гёте», «Романтический художественный мир: пространство и время», «Художественный мир немецкого романтизма», «Генрих фон Клейст», «Довид Кнут», «Голос лиры вдохновенный», «Европейская культура XIX века как система» і інш.). Ён жа быў на чале створанага ў 2003 годзе Інстытута кампаратывістыкі Даўгавпілскага ўніверсітэта, на рахунку якога сёння цікавыя даследаванні ўзаемасувязяў латышскай і замежнай літаратур. Сёння пачынанні Ф. Фёдарава працягваюць яго вучні, сярод якіх Ганна Станкевіч, габілітаваны доктар філалогіі, загадчык кафедры русістыкі і славістыкі, старшыня арганізацыйнага камітэта «Славянскіх чытанняў».

Ва ўступным слове да ўдзельнікаў канферэнцыі Г. Станкевіч гаварыла аб значнасці закладзенага акадэмікам Ф. Фёдаравым навуковага падмурку сумесных даследаванняў славянскай літаратуры і аб апошніх выніках работы навукоўцаў Даўгавпілскага ўніверсітэта. Напярэдадні, 17 мая 2017 года, адбылася паспяхова абарона дысертацыі прадстаўніцы фёдараўскай навуковай школы В. Пракоф’евай на тэму «Мастацкі свет рамана Уладзіміра Караткевіча “Хрыстос прыязмліўся ў Гародні”». Беларускае пісьменнік доўгі час меў актыўныя сяброўскія і творчыя кантакты з латышскімі дзеячамі літаратуры і культуры. Яму належыць кніга нарысаў «Казкі янтарнай краіны», сапраўдны гімн Латвіі, створаны па выніках вандровак па краіне. Раман «Нельга забыць» («Леаніды не вернуцца на Зямлю») У. Караткевіч прысвяціў свайму сябру і сакурсніку па Маскоўскіх вышэйшых літаратурных курсах, латышкаму паэту Ераніму Стулпану, які стаў праваобразам героя рамана – Яніса. Сярод творчых сяброў пісьменніка была і Мірза Аболе, доктар філалогіі, даследчыца беларуска-латышскіх культурных сувязяў, аўтар латышка-беларускага слоўніка. Менавіта Аболе належаць пераклады на латышскую мову твораў У. Караткевіча: апавесцяў «Чазенія», «Сіняя-сіняя», «Кніганошы», апавяданняў «Барвяны шчыт», «Залаты бог», «Паром», нарысаў «Казкі янтарнай краіны». Беларуска-латышскія сувязі звязалі і даследчыкаў, якія вывучаюць спадчыну У. Караткевіча. Адным з апанентаў першай у латышскім літаратуразнаўстве дысертацыі па вывучэнні беларускага прыгожага пісьменства выступіла Н.Б. Лысова, кандыдат філалагічных навук, дацэнт Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта.

Дысертацыйнае даследаванне Вялянціны Пракоф’евай было прысвечана структурна-семантычнаму аналізу рамана «Хрыстос прыязмліўся ў Гародні» з мэтай сцвердзіць неаміфалагічную стылістыку твора. Даследчыца правяла глыбокі аналіз паэтыкі рамана-неаміфа: разгледзела як фальклорную, этнаграфічную, так і біблейскую семантыку вобразнасці рамана, зрабіла відавочнымі культурна-гістарычныя, літаратурныя, колеравыя, адарычныя, музычныя і структурныя коды мастацкага свету твора У. Караткевіча. Такого кшталту сістэмнае даследаванне рамана «Хрыстос прыязмліўся ў Гародні» праводзілася ўпершыню і атрымала высокую ацэнку калег.

Сам метада даследавання, структурна-семантычны, мае шырокія традыцыі ў рэгіёне, дзякуючы яшчэ адной навуковай школе, заснаванай доктарам філалогіі Юрыем Міхайлавічам Лотманам у Тартускім універсітэце (Эстонія). Невыпадка менавіта прадстаўнік гэтай славаўтай школы, доктар філалогіі Талінскага ўніверсітэта Сяргей Дацэнка распачаў навуковыя чытанні. Яго даклад «Паміж Лафітам і Кліко (з каментараяў да рамана А.С. Пушкіна “Евгений Онегин”»)» выклікаў дыскусію. Аналіз семантыкі маленькага ўрыўка з пушкінскага тэксту дазволіў дакладчыку ўбачыць супрацьлеглыя, кантрасныя характарыстыкі Анегіна і Ленскага, дадзеныя Пушкіным яшчэ напачатку апавядання праз іх выбар пітва, і дадаць нацыянальна-патрыятычныя фарбы да вобразу сям’і Ларыных.

Працяг пленарнае пасяджэнне атрымала ў дакладзе Гаціса Азалиньша (Даўгавпілс) пра жыццё невлячкага мястэчка Эрглі, а менавіта пра падзеі, звязаныя з дзейнасцю мясцовай парафіі, яе службаў і вернікаў, іх унёсак у развіццё культурнага асяроддзя.

Гісторыка-культурны кантэкст дыктуе свае знакі, бачанні тэмы і вобразы. Аднак час хавае некаторыя сэнсы творчай дзейнасці, і справа навукоўцаў адраджаць першасныя значэнні. Так, доктар філа-

логіі Людміла Спроге з Латвійскага ўніверсітэта (Рыга) правяла вялікую архіўную працу, вынікам якой стала гісторыя стварэння ў 1920-ыя гады незавершанага рамана-хронікі латышкага пісьменніка Карліса Якабсана аб апошнім імператары Рассіі.

Аб выпадковасці і гістарычных казусах перакладчыцкага працэсу распавялі ў сваіх дакладах «Рэцэпцыя польскай літаратуры ў Латвіі» Андрэй Казюкевіч (Даўгавпілс) і «Ганна Ахматава і літоўская паэзія» Алена Сафія Івінская (Вільнюс).

Усяго на канферэнцыі працавала чатыры секцыі, суадносна па наступных накірунках: *руская літаратура і культура: погляд з XXI стагоддзя; славяна-балтыйскія літаратурныя і культурныя сувязі; славянскія мовы: гісторыя і сучаснасць; інавацыйныя метады выкладання рускай мовы як замежнай*. Было заслухана каля пяцідзсяці дакладаў.

Заўсёды на замежнай канферэнцыі прыцягвае ўвагу інфармацыя, звязаная з культурнай прасторай, у якой ты жывеш, блізкай і знаёмай. Старшы навуковы супрацоўнік Цэнтра літоўска-славянскіх этналінгвістычных даследаванняў і Віленскага ўніверсітэта Павал Лаўрынец знайшоў яшчэ адзін пераклад В. Каратынскага паэзіі П. Кукальніка. Польскамоўныя пісьменнікі Вільні А. Адынец, У. Сыракомля і В. Каратынскі ў XIX стагоддзі пакінулі шэсць перакладаў твораў расійскага цэнзара. Што выклікала неабходнасць такога творчага працэсу: гасціннасць, агульныя канфесійныя ці этнічныя самавызначэнні ці нешта іншае? Пытанне – для наступных даследаванняў. Асабліва адзначым даследчыкаў беларускай літаратуры, мовы і культуры, што выступалі на форуме, і некаторыя даклады на гэту тэму: «Айканімія беларуска-латышкага памежжа» (Уладзімір Генкін; Віцебск, Беларусь), «Спецыфіка метакамунікатыўнай рэфлексіі на рускай і беларускай мовах ў інтэрнет-прасторы Беларусі» (Таццяна Бабко; Мінск, Беларусь), «Рэканструкцыя ў сучаснай беларускай прозе» (Дзмітрый Клябанаў; Кракаў, Польша), «Прэцэдэнтнасць у паэзіі Уладзіміра Караткевіча» (Святлана Лясовіч; Полацк, Беларусь).

Да навуковага дыялогу канферэнцыі далучыліся і літаратары. У канферэнц-зале адбыўся вечар сучаснай паэзіі. Расійскія паэты, сярод якіх былі Андрэй Радыёнаў, Усевалад Ямелін, Амарсан Улзытуеў, Яўген Лесін і інш., чыталі свае вершы. Кінакрытык Кацярына Траепольская прадставіла пераможцаў фестывалю відэапаэзіі «Пятая нага». Вечар завяршылі ўдзельнікі рыжскай тэкст-групы «Арбіта», якія прэзентавалі публіцы відэатэатральную кампазіцыю на тэму тэхнагеннай катастрофы «Перасяленцы».

Бачыцца, што арганізатары канферэнцыі вельмі ўдала зладзілі сапраўднае філалагічнае свята, у межах якога адбылася камунікацыя літаратараў і даследчыкаў літаратурнага працэсу. Разам з тым гэта было і свята міжнароднага супрацоўніцтва, калі адкрываюцца дагэтуль невядомыя грані суседняй культуры.

Н.Б. Лысова, Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт;

С.М. Лясовіч, Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт